

Politisk tónlist

Benny Holst og Arne Würgler í Føroyum

Strembanin eftir tí »reina«, av ymsum áhugamálum ódálkaða, hevur hjá okkum verið so einaráðandi innan list eins væl og onnur óki, at hetta er vordíð ein sjálffylgja, sum ongín spyr um ella ivast um. Listin er vordin ein avmarkaður partur av veruleika okkara. »Politikkur« er ein annar avmarkaður partur. Fert tú til dómis at ummæla ymisk sleg av listarverkum út frá einum politiskum sjónarmiði, so ert tú ikki hin rætti ummælarin, við tað at tú blandar tvey fullkomiliga sundurskild óki saman. Tú hevur ikki skil fyri list. Fyri tí ódálkaða upplivisnum, njótingini, sum hevur eitt virði í sær sjálvum. Nakað líknandi ger seg galdandi um tú spyrst ein tíðindamann, um hann heldur sitt arbeiði vera »politiskt«. Nei, nei, góði, eg havi lært at solda tað »objektiva« frá tí »litaða«. Eg umboði hin turra sannleikan, eg eri ómerkjur av samfelagsligum áhugamálum. Mina sannføring havi eg aftaná arbeiðstíð, og hon kemur ongum við.

Tí lygnin um hin ópolitiska sannleikan er enn ikki avdúkað. Hon er ein hent hugmynd hjá tí sum ikki vil broyta, av tí at hann situr vælt í tí núverandi. Hjá ráðandi bólkum í skiftandi samfeløgum.

Men til eru tey við teim frávikjandi, og fyri summi ótolandi hugsanum, at alt sum víðvikur livinum í einum samfelag er politiskt. At tað sum umræður, ikki er at skilja millum politiskt og ópolitiskt, men millum tey duldu ella opinberu áhugamál sum liggja í einumhverjum samfelagsligum virkseimi. Spurningurin er um listin eigur at vera dagdøvlja og undirhald, ella um hon eigur at vera eitt amboð, ein framdráttarmegi. — Upplýsing heldur enn doyvandi njóting.

Á Ólavssøku høvdu vit vitjan av tveimum slíkum orvitis-knokkum, sum hugsa so frávikjandi um uppgávuna hjá listarfólkum. Benny Holst og Arne Würgler teljast millum teir kendastu og best umtóktu nútíðarvisusangarar í Danmark. Hetta vil tú ikki siga, at teir rilla ovast á »Dansk-toppen« ella steppa frammarlaga at standa í biðirøðini hjá útvarpi og sjónvarpi. — Grundin til tað er heilt einføld: teir syngja politiskar visur, sum ikki hoyra heima í stovnum, sum ikki enn hava mist sín hugsjónarliga moydóm. Í staðin hava Benny og Arne spælt og sungið úti millum fólk, tá okkurt hevur verið áfátt og fólk eru komin saman.

Her á landi er politisk list enn ódyrkað lendi, hóast listin í roynd og veru neyvan sleppur undan at hava onkra politiska funktión. Vit kenna ikki Benny og Arne, eins og vit kenna »Shubidu-a« ella Lollipop, tá talan er um danskan tónleik. So ei undur í, at konsertirnar hjá teimum ikki vóru hin heilt stóra magnetin, hóast tær vóru ein

sjáldsamur møguleiki at uppliva okkurt forkunnugt ímillum diska-betonglarm og hallelujapopp.

Tónlistin hjá teimum er, millum annað, ein roynd at prika hol á ta fyrigyklaðu hugbløðru, at politikkur er nakað avmarkað frá restini av samfelagsliga veruleikanum. Og hóast tey útvaldu mannfólkini, sum hava fingið politikk sum professión, helst ikki skulu blanda politikkin saman við restini av teimum sjálvum, so meina Benny og Arne at hesir politisku sjónleikarar eisini dyrka sína serligu list:

»først valser de til venstre
så halser de til højre
så mødes de på midten
og så er de lige vidt ...«

Taka vit tann partin av tónlistarmonnum, sum opið víðarkenna sitt politiska endamál, so kunnu vit skilja millum »parolulist« og »socialrealistiska« list. — Hin fyrsta fæst við at framleiða rakstrarrøp, politiskar lærusetningar, og víðhvert ov einfaldar patentloysnir. — Sosialrealistar harafturimóti taka víðurskipti og hendingar í samfelagnum upp til víðgerðar, royna at vekja fólk politiskt við at byrja, har tey kenna seg sjálvan aftur. Og royna at skumpa undir fólk, sum eru steðgaði innlæst av trupul-leikum, fáa tey at hóma megina í tí at standa saman, virka fyri felags áhugamálum, móti felags fingindum.

Benny og Arne hoyra heima millum hesar síðstnevndu. At teir syngja politiskt, merkir ikki at teir gloyma kenslulív, kærleika, sorg, skemtivisur og annað. Hesi fyrbrigðini eru fyri teimum nevnliga eisini politisk. Og verða treytað av politiskum og økonomiskum áhugamálum. Sum dømi um hetta samband kunnu vit nevna visuna »Sangen om arbejdskraftens fri bevægelse« frá plátuni »Europasange«. Felagsmarknaðarlondini eru eitt dømi um, hvussu miðsavnin av kapitali setur krav um eina »mobila« arbeiðsmegi, t.v.s. arbeiðsfólk, sum ikki nokta at flyta frá familju og heimi, fyri at festa búgv í eini trongari barakk har sum kapitalurin heldur tað löysa seg best at byggja arbeiðspláss.

Hetta verður lýst gjøgnum kenslurørslurnar hjá arbeiðsmanninum, sum stendur á jarnbreytarstöðini og skal siga konuni og børnunum farvæl, áðrenn hann fer til Ruhr-ókið í Vesturtýsklandi fyri at yvirleva figgjarglaga.

»jeg ser dig stå og skælve på den grumsede perron,
i bukselommen knuger jeg billetten
om lidt så lyder der en fløjte, og en mand i uniform
vil løfte hånden halvvejs til kasketten.
Hvorfor skal jeg afsted, jeg ved det ikke selv

jeg var vist kun uheldig ved rouletten...«

So við og við sum meðvitið um hvussu politiskt hvørt eitt vet av tilveruni er, vaknar, so avdúkast lygnin um tað »ópolitiska« og tað »objektiva«. Av og á kennir tú eisini, hvussu hvøundin er sum eitt við tað umhvøvi, sum útvegar honum listarlaga ráevnið. Svørtu síðurnar av vælferðarsamfelagnum, tey, sum aftur og aftur tapa í vælferðar-kappdubbingini. — Tey, sum verða uppfataði sum »óðrvisi« og skúgvði til vikis. Vertshúsin, eitt nú »Cafe Neurosernes Paradis«:

»de klapper dig på ryggen og ler når de hører om din nyeste udskejelse

bryd nu ikke den gode stemning her,
med din sidste selvmordsovervejelse,

kan du holde masken for enhver pris
blir der hygget om dig i café Neurosernes Paradis

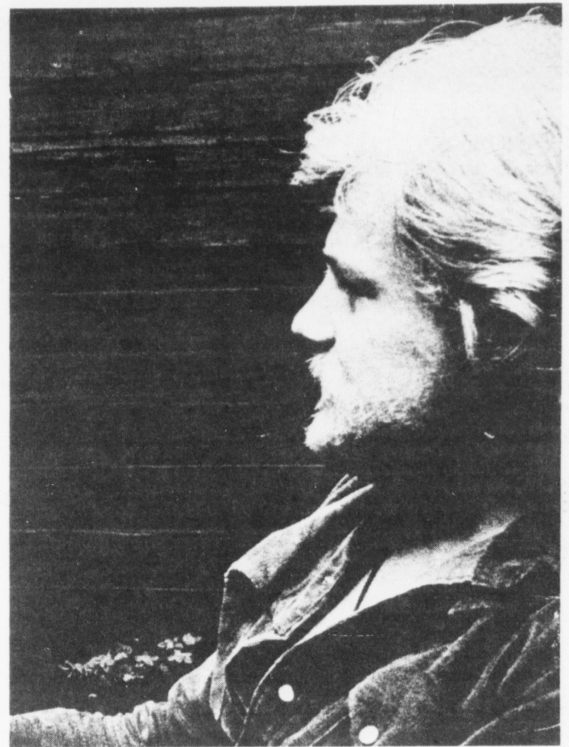
— — —
der er ingen der kan li at være alene
derfor er det godt med sán et sted hvor man kan sidde og mene »nu er jeg i hvert fald sán lidt med,«

du føler dig så klog og viis
efter »dagens ret« i Café Neurosernes Paradis

— — —
Sera virðismikið hevur arbeiðið í listarbólkunum »Agitpop« verið, eitt framleiðslu-kollektiv av rit-høvundum, tónleikarum, teknarum og listarmálarum og øðrum. Av teimum verum sum Benny og Arne framleiddu innan hetta kollektiv kunnu nevast »Skole-sange« um leiklut skúlans í einum kapitalistiskum samfelagi, »Hvorlænge endnu« um víðurskipti á arbeiðsplássum, og »Europa-sange« um dreymin um eitt veruligt europeiskt samarbeiði, har fólkisk skal ráða, og har ikki skal dansast eftir pipuni hjá búskaparlígu monopoleigarunum. Verk teirra eru givin út av forlagnum »Demos«.

Ein berandi megi í hesum bólk hevur rithøvundin Jesper Jensen verið. Hann er ein hin idnasti og best umtókti visu- og sjónleikahøvundin á danska vinstravonginum, hann skrivar millum annað verk til »Fiolteatret«, seinast avbera góða skemtleikin »Gå stille, tal sagte«. Við orðum, sum ein og hvør kann svølgja uttan at skola niður, ger hann annars torskildar samfelagsligar sannleikar so einfaldar, sum teir í veruleikanum eru, um borgarliga token lættir. — Sum til dómis í hesum sanginum um pengar:

»jeg står op hver morgen
jeg går hen på mit job
jeg laver noget
jeg får min løn
men det jeg laver
er mere værd end det jeg får

hvordan kunne nogle mennesker ellers bli riges uden at lave noget?

nogen laver mere end det de får andre bruger mere end de er værd penge i sig selv skaber ingen værdier

penge skaber penge, papir, papir — — —

Ein sum av og á upplivir Benny Holst og Arne Würgler til framförsur í Danmark, og sum er kunnugur við tað teir hava givið út, mátti gerast eitt sindur misnøgdur við framförsluna her í Føroyum. (Her verður hugsað um hin 27. juli í Sjótleikarhúsinum — møgulega hava aðrar konsertir verið óðrvisi). Eitt var, at teir ikki høvdu aðrar tónleikarar við. Men konsertin kundi verið nógv betri fyrstilað, og ein fjølbroyttari skrá løgd til rættis. Hin kenda atmosferan kom aldri. Tað sýntist eisini sum at teir lögdu størri dent á gamlar kvæðavisur, kærleiksvisur og sangir um ommu Benny Holst

(sum ivaleyst er ein litfagur persónleiki), enn tær beinleiðis politisku visurnar, sum annars eru teirra sterkasta síða. Kanska hava teir frætt at føroyingar eru so sálarligir yvirfyri politiskum »provokationum«. Ella hava teir hildið áhoyrararar verið ov ókunnugar við tey víðurskipti í Danmark, sum nógv av teim politisku visunum eru spiraðar upp úr. Og hetta kann fyri ein part vera rætt.

Serliga synd var tað, at Útvarp Føroya ikki nýtti tann upplagda kjansin at bjóða teimum oman á Bryggjubakka at práta, spæla og syngja. Tað er ikki so oftani at vit hava vitjan av so forkunnugum listarmonnum. Og útvarpinum tørvar eftir øllum at døma tilikt tilfar.

Vit fara at enda við »En blandt mange«, orðini eru eftir Benny Holst, av plátuni »Sange af Benny Holst« (1972, Sonet).

-krip

EN BLANDT MANGE

eftir Benny Holst

jeg skal syngte en sang om en fyr jeg kender
der som livets gave var en blank og åben bog
man misforstod ham, man stækked hans vinger
nu er han neurotisk men klog
han er blandt mange der spør sig selv og siger
hvad gør jeg i grunden her?

skønt kulde og frost den dag han blev født
kom kun varme følelser ham imøde
siden har hans sjæl forpint grædt og blødt
hvorfor sår man, for straks at lægge øde
han er en blandt mange der spør sig selv og siger
hvad gør jeg i grunden her?

så hvis du ser ham på gaden, lad være at gøre ham ondt
selv om han ikke ser ud lige som dig
han er helt alene, men hans ur skal gå rundt
han er veg, men slet ikke fej,
bare en blandt mange der spør sig selv og siger
hvad gør jeg i grunden her ...?